

**Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Навчально-науковий юридичний інститут**

Данилюк Л. Р.

**Збереження біорізноманіття
та правовий режим екологічної мережі:**

**методичні вказівки і завдання
для підготовки до семінарських (практичних) занять
студентів денної форми навчання
спеціальності 081 Право**

м. Івано-Франківськ – 2018

*Рекомендовано до друку вченою радою
Навчально-наукового юридичного інституту
Державного вищого навчального закладу
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
(протокол № 8 від 24 травня 2018 р.)*

Рецензенти:

З. В. Яремак, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри судочинства Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

О. А. Вівчаренко, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри трудового, екологічного та аграрного права Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Данилюк Л. Р. Збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі: методичні вказівки і завдання для підготовки до семінарських (практичних) занять студентів денної форми навчання спеціальності 081 Право. Івано-Франківськ, 2018. 19 с.

Методичні вказівки і завдання для підготовки до семінарських (практичних) занять студентів денної форми навчання спеціальності 081 Право з навчальної дисципліни «Збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі» розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Метою даного видання є сприяння організації роботи студентів при вивченні відповідного курсу. До посібника включено програму навчальної дисципліни, завдання до семінарських занять, питання для самоконтролю, а також список літератури і нормативно-правових актів, рекомендованих для вивчення курсу.

Методична розробка призначена для студентів, аспірантів, викладачів.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
I. Програма навчальної дисципліни.....	7
1. Загальна частина.....	7
2. Особлива частина.....	7
II. Методичні поради і завдання до семінарських занять.....	9
1. Загальна частина.....	9
Тема 1. Біологічне різноманіття та його правова охорона.....	9
Тема 2. Правові засади формування національної екологічної мережі.....	9
2. Особлива частина.....	10
Тема 3. Правовий режим об'єктів природно-заповідного фонду.....	10
Тема 4. Правовий режим курортних та лікувально-оздоровчих.....	11
Тема 5. Правовий режим рекреаційних зон.....	12
Тема 6. Правовий режим територій, які є місцями перебування або зростання видів тваринного чи рослинного світу, занесених до Червоної і Зеленої книг України.....	13
Тема 7. Водоохоронні зони та прибережні захисні смуги.....	13
Тема 8. Правовий режим інших складових екомережі.....	14
Тема 9. Юридична відповідальність за порушення законодавства про збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі.....	15
III. Питання для самоконтролю.....	16
IV. Список літератури і нормативно-правових актів, рекомендованих для вивчення курсу.....	17

ВСТУП

Відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року, займаючи менше 6 відсотків площі Європи, Україна володіє близько 35 відсотками її біорізноманіття. Біосфера України нараховує більше 70 тисяч видів флори і фауни, зокрема флори – більш як 27 тисяч видів, фауни – більш як 45 тисяч видів. Протягом останніх років спостерігається збільшення кількості видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України.

Україна розташована на перетині міграційних шляхів багатьох видів фауни, через її територію проходять два основних глобальних маршрути міграції диких птахів, а деякі місця гніздування мають міжнародне значення. Більше 100 видів перелітних птахів охороняються відповідно до міжнародних зобов'язань.

До складу природно-заповідного фонду України входять більш як 7608 територій та об'єктів загальною площею 3,2 мільйона гектарів (5,4 відсотка загальної площі країни) та 402,5 тисяч гектарів у межах акваторії Чорного моря. Частка природно-заповідних територій в Україні є недостатньою і залишається значно меншою, ніж у більшості країн Європи, де площі, зайняті під природно-заповідні території, становлять у середньому 15 відсотків.

Екстенсивний розвиток сільського господарства призвів до значного зменшення ландшафтного різноманіття. Більше 40 відсотків площі України в минулому були зайняті степовими ландшафтами. На сьогодні їх залишилося близько 3 відсотків. На цих територіях зосереджено 30 відсотків усіх видів флори і фауни, занесених до Червоної книги України.

За роки незалежності площа природно-заповідного фонду України збільшилася у два рази, але окремі об'єкти природно-заповідного фонду перебувають в управлінні центральних органів виконавчої влади, для яких природно-заповідна справа не є пріоритетом діяльності.

Основну загрозу біорізноманіттю становлять діяльність людини та знищення природного середовища існування флори і фауни. Спостерігається катастрофічне зменшення площі територій водно-болотних угідь, степових екосистем, природних лісів. Знищення навколишнього природного середовища відбувається внаслідок розорювання земель, вирубування лісів з подальшою зміною цільового призначення земель, осушення або обводнення територій, промислового, житлового та дачного будівництва тощо. Поширення неаборигенних видів у природних екосистемах викликає значний дисбаланс у біоценозах. Управління збереженням біорізноманіття прісноводних та морських екосистем розвивається не так швидко, як для екосистем суші, що негативно впливає на обсяг рибних запасів та середовища перебування водних живих ресурсів.

З метою припинення процесів погіршення стану навколишнього природного середовища необхідно збільшувати площі земель екомережі, що є стратегічним завданням у досягненні екологічної збалансованості території України. Збільшення площі національної екомережі має насамперед відбуватися в результаті розширення існуючих та створення нових об'єктів

природно-заповідного фонду.

Завдання щодо охорони біорізноманіття не вирішується під час приватизації земель, підготовки і виконання програм галузевого, регіонального і місцевого розвитку. Відсутність закріплених на місцевості в установленому законом порядку меж об'єктів природно-заповідного фонду призводить до порушення вимог заповідного режиму. Повільними є темпи встановлення у природі (на місцевості) прибережних захисних смуг вздовж морів, річок та навколо водойм, які виконують роль екологічних коридорів.

Метою викладання навчальної дисципліни «Збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі» є: продемонструвати та довести студентам зростаючу роль екологічного права на сучасному етапі розвитку країни; акцентувати їхню увагу на важливості правових інститутів «збереження біорізноманіття» і «формування та функціонування екологічної мережі»; ознайомити їх з найбільш проблемними теоретичними та практичними питаннями, що виникають в процесі охорони, використання та відтворення біорізноманіття, формування, збереження та раціонального використання екологічної мережі; представити їм норми права, які регулюють відповідні відносини; показати значення вказаних норм та їх цінність для людства на шляху до сталого розвитку.

Курс «Збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі» включає вивчення біологічного різноманіття та його правової охорони, а також правових засад формування національної екологічної мережі. В межах особливої частини курсу аналізуватимуться правові режими об'єктів природно-заповідного фонду, курортних та лікувально-оздоровчих територій, рекреаційних зон, територій, які є місцями перебування або зростання видів тваринного чи рослинного світу, занесених до Червоної і Зеленої книг України, водоохоронних зон та прибережних захисних смуг, інших складових екомережі, юридична відповідальність за порушення законодавства про збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі.

Вивчення даної навчальної дисципліни здійснюється як у формі лекцій, так і у формі семінарських занять та самостійної роботи студентів. Семінарські заняття покликані забезпечити глибше засвоєння матеріалу, оволодіння практичними навиками застосування відповідного законодавства. У зв'язку з цим на кожне заняття виноситься розгляд теоретичних питань і вирішення практичних завдань. Короткі методичні вказівки, розроблені до кожної теми, повинні допомогти студентам у виборі методики вивчення теми.

Готуючись до семінарських занять, студентам необхідно вивчити теоретичні питання, які винесені для обговорення, опрацювати рекомендовану літературу і законодавство. Також необхідно вивчити додаткову літературу, формуючи свою власну наукову позицію, особливо зі спірних, дискусійних питань.

Вирішення практичних завдань потрібно починати з уважного вивчення фабули завдання і визначення фактичних обставин, що мають юридичне значення. Потім необхідно визначити особливості відповідних відносин, їх характер, склад, що дасть змогу вірно підібрати необхідний інститут та норму для врегулювання даних відносин. Вирішення завдання може вважатись

обґрунтованим, якщо воно супроводжується посиланням на відповідні нормативно-правові акти. Відповіді на всі завдання повинні бути викладені в письмовій формі.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі» студенти повинні:

знати: поняття біологічного різноманіття; історію розвитку та сучасний стан міжнародного і вітчизняного права в сфері захисту біорізноманіття; принципи та правові засади формування екомережі; особливості правового режиму об'єктів природно-заповідного фонду; особливості правового режиму курортних та лікувально-оздоровчих територій; особливості правового режиму рекреаційних зон; особливості правового режиму територій, які є місцями перебування або зростання видів тваринного чи рослинного світу, занесених до Червоної і Зеленої книг України; особливості правового режиму водоохоронних зон та прибережних захисних смуг; особливості правового режиму інших складових екомережі; особливості юридичної відповідальності за порушення законодавства про збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі.

вміти: орієнтуватися у системі нормативно-правових актів у сфері охорони, використання та відтворення біорізноманіття, формування, збереження та раціонального використання екологічної мережі; правильно тлумачити і застосовувати норми, вміщені у відповідних нормативно-правових актах; ефективно використовувати норми міжнародних нормативно-правових актів у сфері охорони, використання та відтворення біорізноманіття, формування, збереження та раціонального використання екологічної мережі; аналізувати підходи до регулювання відносин, що виникають в процесі охорони, використання та відтворення біорізноманіття, формування, збереження та раціонального використання екологічної мережі; узагальнювати законодавчі акти та вивчений матеріал; досліджувати міжнародну та вітчизняну практику захисту біорізноманіття та формування екомережі.

I. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна частина

Тема 1. Біологічне різноманіття та його правова охорона

Поняття біологічного різноманіття. Історія розвитку міжнародного права в сфері захисту біорізноманіття. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення головним чином як середовища існування водоплавних птахів. Основні положення та інструменти Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин та угоди, прийняті на її виконання. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі. Конвенція ООН про біологічне різноманіття: загальна характеристика. Характеристика протоколів до конвенції ООН про біорізноманіття. Актуальні для України питання охорони біорізноманіття.

Тема 2. Правові засади формування національної екологічної мережі

Поняття екомережі. Її складові. Принципи формування, збереження та використання екомережі. Порядок включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екомережі. Право власності на землю та інші природні ресурси об'єктів екомережі. Управління у сфері формування, збереження та використання екомережі. Засоби забезпечення формування, збереження та раціонального використання екомережі. Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України. Створення та формування Смарагдової мережі. Створення та формування мережі Natura 2000. Зв'язок Смарагдової мережі, мережі Natura 2000 та Загальноєвропейської екологічної мережі.

2. Особлива частина

Тема 3. Правовий режим об'єктів природно-заповідного фонду

Поняття природно-заповідного фонду. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. Форми власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду. Правові засади функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Порядок створення і оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Тема 4. Правовий режим курортних та лікувально-оздоровчих територій

Поняття курортів та їх види. Лікувально-оздоровча місцевість. Порядок створення та розвиток курортів. Використання природних лікувальних ресурсів. Порядок організації лікування та обслуговування на курортах. Охорона курортів.

Тема 5. Правовий режим рекреаційних зон

Поняття земель рекреаційного призначення. Їх склад. Порядок використання земель рекреаційного призначення. Здійснення рекреаційної діяльності в межах об'єктів природно-заповідного фонду. Мораторій на зміну цільового призначення окремих земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах. Рекреаційні зони в Україні: стан та перспективи розвитку.

Тема 6. Правовий режим територій, які є місцями перебування або зростання видів тваринного чи рослинного світу, занесених до Червоної і Зеленої книг України

Червона книга України. Види об'єктів, віднесених до Червоної книги України. Охорона та відтворення об'єктів Червоної книги України. Використання об'єктів Червоної книги України. Ведення Червоної книги України. Зелена книга України та види об'єктів, віднесених до неї. Охорона та відтворення об'єктів Зеленої книги України.

Тема 7. Водоохоронні зони та прибережні захисні смуги

Поняття водоохоронних зон. Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режим ведення господарської діяльності в них. Правовий режим прибережних захисних смуг. Порядок здійснення господарської діяльності в прибережних захисних смугах.

Тема 8. Правовий режим інших складових екомережі

Правовий режим водно-болотних угідь. Правовий режим полезахисних лісових смуг. Правовий режим природних об'єктів, що мають особливу наукову цінність. Відновлювані території, що підлягають включенню до національної екомережі України.

Тема 9. Юридична відповідальність за порушення законодавства про збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі

Загальна характеристика юридичної відповідальності у сфері збереження біорізноманіття та правового режиму екологічної мережі. Адміністративна відповідальність. Кримінальна відповідальність. Цивільно-правова відповідальність. Порядок відшкодування шкоди, заподіяної в результаті порушення законодавства про збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі.

II. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ І ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

1. Загальна частина

Тема 1.

Біологічне різноманіття та його правова охорона

Питання для обговорення

1. Поняття біологічного різноманіття.
2. Історія розвитку міжнародного права в сфері захисту біорізноманіття.
3. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення головним чином як середовища існування водоплавних птахів.
4. Основні положення та інструменти Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення.
5. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин та угоди, прийняті на її виконання.
6. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі.
7. Конвенція ООН про біологічне різноманіття: загальна характеристика.
8. Характеристика протоколів до конвенції ООН про біорізноманіття.
9. Актуальні для України питання охорони біорізноманіття.

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття біологічного різноманіття та дослідити історичні етапи розвитку міжнародного права в сфері захисту біорізноманіття. Для цього студентам слід опрацювати низку відповідних міжнародних нормативно-правових актів. В результаті належного освоєння теми студенти мають визначити проблемні для України питання щодо охорони біорізноманіття.

Практичні завдання

1. Опрацювати Регіональну доповідь про стан навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області в 2015 році щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі в регіоні (с. 59–67).

Див. посилання: http://www.if.gov.ua/files/uploads/Регіональна_доповідь_2015_Івано-Франківська_область.pdf

Тема 2.

Правові засади формування національної екологічної мережі

Питання для обговорення

1. Поняття екомережі. Її складові.
2. Принципи формування, збереження та використання екомережі.
3. Порядок включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екомережі.

4. Право власності на землю та інші природні ресурси об'єктів екомережі.
5. Управління у сфері формування, збереження та використання екомережі.
6. Засоби забезпечення формування, збереження та раціонального використання екомережі.
7. Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України.
8. Створення та формування Смарагдової мережі.
9. Створення та формування мережі Natura 2000.
10. Зв'язок Смарагдової мережі, мережі Natura 2000 та Загальноєвропейської екологічної мережі.

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття екомережі та її складових. Також слід визначити принципи формування, збереження та використання екомережі, дослідити засади здійснення управління у відповідній сфері.

Студентам варто звернути увагу на право власності на землю та інші природні ресурси об'єктів екомережі, засоби забезпечення формування, збереження та раціонального використання екомережі.

Практичні завдання

1. На основі Екологічного паспорту Івано-Франківської області за 2015 рік ознайомитися з даними про формування екологічної мережі в регіоні (с. 80–81).

Див. посилання: http://www.if.gov.ua/files/uploads/ekopasport_2015.pdf

2. Опрацювати Регіональну доповідь про стан навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області в 2015 році щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі в регіоні (с. 59–67).

Див. посилання: http://www.if.gov.ua/files/uploads/Регіональна_доповідь_2015_Івано-Франківська_область.pdf

3. Проаналізувати мету створення і функціонування, територіальну структуру, критерії та механізми відбору територій і нормативно-правові підстави для створення екомереж (на прикладі Екомережі Азово-Чорноморського природного коридору).

Див. посилання: https://menr.gov.ua/files/docs/Kniga_AChPK_full_small.pdf

2. Особлива частина

Тема 3.

Правовий режим об'єктів природно-заповідного фонду

Питання для обговорення

1. Поняття природно-заповідного фонду.
2. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.

3. Форми власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду.
4. Правові засади функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
5. Режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
6. Порядок створення і оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
7. Охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття природно-заповідного фонду та класифікацію його територій та об'єктів. Також варто звернути увагу на форми власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду.

Студентам слід визначити правові засади функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду, режими відповідних територій та об'єктів.

В ході підготовки до семінару доцільно дослідити порядок створення, оголошення та охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Практичні завдання

1. На основі даних, розміщених на сайті Міністерства екології та природних ресурсів України визначити: 1) загальний стан територій та об'єктів природно-заповідного фонду України; 2) установи природно-заповідного фонду України, що належать до сфери управління Міністерства, які знаходяться в Івано-Франківській області; та 3) охарактеризувати відповідні установи.

Див. посилання: <http://pzf.menr.gov.ua/пзф-україни/території-та-об'єкти-пзф-україни.html>

2. Відповідно до інформації управління екології та природних ресурсів Івано-Франківської області проаналізувати тенденції щодо збереження та розвитку природно-заповідного фонду на Прикарпатті.

Див. посилання: <http://www.if.gov.ua/news/23774>

3. На основі Екологічного паспорту Івано-Франківської області за 2015 рік ознайомитися з даними про природно-заповідний фонд регіону (с. 71–79).

Див. посилання: http://www.if.gov.ua/files/uploads/ekopasport_2015.pdf

4. Опрацювати Регіональну доповідь про стан навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області в 2015 році щодо природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні в регіоні (с. 98–105).

Див. посилання: http://www.if.gov.ua/files/uploads/Регіональна_доповідь_2015_Івано-Франківська_область.pdf

Тема 4.

Правовий режим курортних та лікувально-оздоровчих територій

Питання для обговорення

1. Поняття курортів та їх види.
2. Лікувально-оздоровча місцевість.

3. Порядок створення та розвиток курортів.
4. Використання природних лікувальних ресурсів.
5. Порядок організації лікування та обслуговування на курортах.
6. Охорона курортів.

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття курортів і лікувально-оздоровчої місцевості, дослідити види курортів. В ході підготовки до семінару потрібно визначити порядок створення та розвитку курортів, використання природних лікувальних ресурсів, організації лікування та обслуговування на курортах, їх охорони.

Практичні завдання

1. Опрацювати Регіональну доповідь про стан навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області в 2015 році щодо стану рекреаційних ресурсів та розвитку курортних зон в регіоні (с. 105–106).

Див. посилання: http://www.if.gov.ua/files/uploads/Регіональна_доповідь_2015_Івано-Франківська_область.pdf

2. Аналіз справи про збереження біологічного різноманіття та території НПП «Голосіївський».

Див. посилання: <http://epl.org.ua/law-posts/zahyst-npp-golosiyivskij/>

Тема 5.

Правовий режим рекреаційних зон

Питання для обговорення

1. Поняття земель рекреаційного призначення. Їх склад.
2. Порядок використання земель рекреаційного призначення.
3. Здійснення рекреаційної діяльності в межах об'єктів природно-заповідного фонду.
4. Мораторій на зміну цільового призначення окремих земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах.
5. Рекреаційні зони в Україні: стан та перспективи розвитку.

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття земель рекреаційного призначення, їх склад. Необхідним буде дослідження порядку використання відповідної категорії земель. Важливо звернути увагу на правове регулювання здійснення рекреаційної діяльності в межах об'єктів природно-заповідного фонду.

Особливо важливим є питання мораторію на зміну цільового призначення окремих земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах.

В результаті освоєння теми студенти мають сформулювати власну наукову позицію щодо стану та перспектив розвитку рекреаційних зон в Україні.

Практичні завдання

1. Опрацювати Регіональну доповідь про стан навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області в 2015 році щодо стану рекреаційних ресурсів та розвитку курортних зон в регіоні (с. 105–106).

Див. посилання: http://www.if.gov.ua/files/uploads/Регіональна_доповідь_2015_Івано-Франківська_область.pdf

2. Аналіз справи про захист біорізноманіття дельти Дунаю.

Див. посилання: <http://epl.org.ua/law-posts/zberezhennia-bioriznomanittia-2/>

Тема 6.

Правовий режим територій, які є місцями перебування або зростання видів тваринного чи рослинного світу, занесених до Червоної і Зеленої книг України

Питання для обговорення

1. Червона книга України.
2. Види об'єктів, віднесених до Червоної книги України.
3. Охорона та відтворення об'єктів Червоної книги України.
4. Використання об'єктів Червоної книги України.
5. Ведення Червоної книги України.
6. Зелена книга України та види об'єктів, віднесених до неї.
7. Охорона та відтворення об'єктів Зеленої книги України.

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття Червоної та Зеленої книг України, дослідити відповідні нормативно-правові акти, які регулюють відносини, пов'язані з веденням Червоної та Зеленої книг України. Студентам слід володіти видами об'єктів, віднесених до цих книг, порядком їх охорони та відтворення.

Практичні завдання

1. На основі Екологічного паспорту Івано-Франківської області за 2015 рік ознайомитися з даними про рослинний (с. 59–63) і тваринний світ регіону.

Див. посилання: http://www.if.gov.ua/files/uploads/ekopasport_2015.pdf

2. Опрацювати Регіональну доповідь про стан навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області в 2015 році щодо охорони, використання та відтворення рослинного (с. 67–86) і тваринного світу в регіоні (с. 86–98).

Див. посилання: http://www.if.gov.ua/files/uploads/Регіональна_доповідь_2015_Івано-Франківська_область.pdf

2. Аналіз справи про дотримання права громадян на сприятливе та безпечне для життя довкілля, збереження ПЗФ України і захист біорізноманіття.

Див. посилання: <http://epl.org.ua/law-posts/zberezhennya-pzf-ukrayiny-i-zahyst-bioriznomanittya-2/>

Тема 7.

Водоохоронні зони та прибережні захисні смуги

Питання для обговорення

1. Поняття водоохоронних зон.
2. Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режим ведення господарської діяльності в них.
3. Правовий режим прибережних захисних смуг.
4. Порядок здійснення господарської діяльності в прибережних захисних смугах.

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття водоохоронних зон, прибережних захисних смуг, порядок визначення їх розмірів і меж. Необхідно звернути увагу на порядок встановлення заборон та обмежень щодо здійснення окремих видів діяльності у межах водоохоронних зон і прибережних захисних смуг.

Практичні завдання

1. Аналіз справи про збереження об'єкту природно-заповідного фонду.
Див. посилання: <http://epl.org.ua/law-posts/hazoprovid-yalta-foros-sevastopol-2/>
2. Проаналізувати наукові статті:
  - 1) Чорноус О. В. Правовий режим водоохоронних зон [Електронний ресурс] / О. В. Чорноус // Юридичний журнал. – 2008. – № 7. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2998>
  - 2) Нагребельний А. В. Землі водоохоронних зон та прибережних захисних смуг як потенційних об'єктів державно-правового партнерства [Електронний ресурс] / А. В. Нагребельний // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 1. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Chkup_2014_1_63.pdf

Тема 8.

Правовий режим інших складових екомережі

Питання для обговорення

1. Правовий режим водно-болотних угідь.
2. Правовий режим полезахисних лісових смуг.
3. Правовий режим природних об'єктів, що мають особливу наукову цінність.
4. Відновлювані території, що підлягають включенню до національної екомережі України.

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати особливості правових режимів водно-болотних угідь, полезахисних лісових смуг, природних об'єктів, що мають особливу наукову цінність. Особливої уваги потребує дослідження відновлюваних територій, що підлягають включенню до національної екомережі України.

Для належного освоєння теми студентам необхідно опрацювати низку нормативно-правових актів, в тому числі міжнародних, які регламентують правові режими відповідних складових екомережі.

Практичні завдання

1. Аналіз справи про збереження об'єкту природно-заповідного фонду.
Див. посилання: <http://epl.org.ua/law-posts/park-zalizni-vody-2/>
2. Проаналізувати наукові статті:
  - 1) Фролова Н. В. Правова охорона водно-болотних угідь від антропогенного впливу [Електронний ресурс] / Н. В. Фролова // Актуальні проблеми держави і права. – 2009. – Режим доступу : <http://www.apdp.in.ua/v46/47.pdf>
  - 2) Жидан О. С. Етапи розвитку правового регулювання використання боліт в Україні [Електронний ресурс] / О. С. Жидан // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – Режим доступу : <http://www.apdp.in.ua/v72/39.pdf>

Тема 9.

Юридична відповідальність за порушення законодавства про збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика юридичної відповідальності у сфері збереження біорізноманіття та правового режиму екологічної мережі.
2. Адміністративна відповідальність.
3. Кримінальна відповідальність.
4. Цивільно-правова відповідальність.
5. Порядок відшкодування шкоди, заподіяної в результаті порушення законодавства про збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі.

У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати підстави юридичної відповідальності у сфері збереження біорізноманіття та правового режиму екологічної мережі. Для досягнення відповідної мети їм необхідно освоїти норми адміністративного, кримінального та цивільного права в частині відповідальності за порушення законодавства про збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі.

Практичні завдання

1. Аналіз справ про захист біорізноманіття:
    - 1) справа про скасування державної реєстрації фосфіду цинку;
    - 2) справа про селекційний відстріл мисливських тварин.
- Див.: Права людини та охорона довкілля : навч.-метод. посіб. для тренерів (суддів-викладачів) / С. В. Шутяк, Є. А. Алексеєва, І. А. Войтюк та ін., за заг. ред. О. В. Кравченко. – Львів : ид-во «Компанія “ Манускрипт ”», 2016. – С. 225–232; 210–225.

ІІІ. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Етапи розвитку міжнародного права в сфері захисту біорізноманіття.
2. Вихідні засади конвенцій в сфері захисту біорізноманіття.
3. Основні положення протоколів до конвенції ООН про біорізноманіття.
4. Найактуальніші питання щодо охорони біорізноманіття.
5. Поняття та складові екомережі.
6. Основні засади формування, збереження та використання екомережі.
7. Права на природні ресурси об'єктів екомережі.
8. Засади здійснення управління у сфері формування, збереження та використання екомережі.
9. Порядок формування, збереження та раціонального використання екомережі.
10. Природно-заповідний фонд України і класифікація його територій та об'єктів.
11. Власність на території та об'єкти природно-заповідного фонду.
12. Правові основи функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
13. Основні режими територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
14. Створення і оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
15. Забезпечення охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
16. Курорти та їх види.
17. Поняття лікувально-оздоровчої місцевості.
18. Правова основа для створення та розвитку курортів.
19. Порядок використання природних лікувальних ресурсів.
20. Організація лікування та обслуговування на курортах.
21. Правові засади охорони курортів.
22. Землі рекреаційного призначення та їх склад.
23. Використання земель рекреаційного призначення.
24. Порядок здійснення рекреаційної діяльності в межах об'єктів природно-заповідного фонду.
25. Перспективи розвитку рекреаційних зон в Україні.
26. Поняття Червоної та Зелених книг України.
27. Види об'єктів, віднесених до Червоної та Зеленої книг України.
28. Порядок охорони та відтворення об'єктів Червоної та Зеленої книг України.
29. Водоохоронні зони.
30. Прибережні захисні смуги.
31. Підстави встановлення заборон та обмежень щодо здійснення окремих видів діяльності у межах водоохоронних зон і прибережних захисних смуг.
32. Полезахисні лісові смуги.
33. Водно-болотні угіддя.
34. Природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність.
35. Підстави юридичної відповідальності за порушення законодавства про збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі.

ІV. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ І НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ

Базова

1. Екологічне право України : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. – Х. : Право, 2009. – 328 с.
2. Екологічне право України : навч. посіб. / Н.Р.Кобецька. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 352 с.
3. Комарницький В. М., Шевченко В. І., Єлькін С. В. Екологічне право: Навчальний посібник. – 3-є вид. Центр навчальної літератури, К.: 2006. – 224 с.
4. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища. Підручник / Під заг. ред. проф. С.М. Кравченко – Львів: Вид. центр ЛНУ, 2002. – 336 с.
5. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 848 с.

Допоміжна

1. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення : конвенція ООН від 03 березня 1973 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_129.
2. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі : конвенція ООН від 19 вересня 1979 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_032.
3. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин : конвенція ООН від 23 червня 1979 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_136.
4. Конвенція про збереження морських живих ресурсів Антарктики 1980 року : конвенція ООН від 20 травня 1980 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_045.
5. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року : конвенція ООН від 05 червня 1992 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_030.
6. Картахенський протокол про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття : протокол ООН від 29 січня 2000 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_935.
7. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів : конвенція ООН від 02 лютого 1971 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада України :

[офіційний веб-портал]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_031.

8. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття : стратегія Ради Європи від 25 жовтня 1995 року [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_711.

9. Земельний кодекс України : кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.

10. Водний кодекс України : кодекс України від 06 червня 1995 року № 213/95-ВР [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр>.

11. Лісовий кодекс України : кодекс України від 21 січня 1994 року № 3852-XII [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.

12. Про охорону навколишнього природного середовища : закон України від 25 червня 1991 року № 1264-XII [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

13. Про екологічну мережу України : закон України від 24 червня 2004 року № 1864-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1864-15>.

14. Про природно-заповідний фонд України : закон України від 16 червня 1992 року № 2456-XII [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12/page>.

15. Про Червону книгу України : закон України від 07 лютого 2002 року № 3055-III [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3055-14>.

16. Про мораторій на зміну цільового призначення окремих земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах : закон України від 17 березня 2011 року № 3159-VI [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3159-17>.

17. Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України : наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 22 червня 2009 року № 330 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0679-09>.

18. Про затвердження Положення про Зелену книгу України : постанова Кабінету Міністрів України від від 29 серпня 2002 року № 1286 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1286-2002-п>.

19. Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок : постанова Кабінету Міністрів України від

від 16 травня 2007 року № 733 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/733-2007-п>.

Підручники, додаткова література

1. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля / Кол.авт.: Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. – Львів. – 2009. – 203 с.

2. Данилюк Л. Р. Збереження біорізноманіття та правовий режим екологічної мережі: хрестоматія до дисципліни. Івано-Франківськ: НБ ПНУ, 2017. 10 с. URL: <http://lib.pu.if.ua/elibrary-res.php?a=%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F&nom=2>.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека імені Івана Франка – <http://lib.if.ua/>

3. Наукова бібліотека ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» – <http://lib.pu.if.ua>

4. Сайт Міністерства екології та природних ресурсів України – <http://www.menr.gov.ua>